

С. М. Дяченко

здобувач освітнього рівня доктора філософії, спеціальність 281
«Публічне управління та адміністрування»
Класичного приватного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розкрито сутність поняття «механізм державного управління» та понятійного конструкту «організаційний механізм державного регулювання розвитку професійної культури», висвітлено особливості реалізації організаційного механізму в державному регулюванні розвитку професійної культури у сфері публічного управління в сучасних умовах. Зазначено, що високий рівень професійної культури сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, впровадженню інновацій та підвищенню якості послуг, що надаються громадянам. Вказується на те, що професійні державні службовці дотримуються етичних норм, діють прозоро та є підзвітними перед суспільством, а формування сильної професійної культури є одним з ключових факторів у боротьбі з корупцією. Професійні державні службовці викликають довіру громадян та сприяють зміцненню соціального капіталу. Підкреслюється, що професійна культура державних службовців – це фундамент ефективного державного управління, оскільки вона визначає рівень відповідальності, етики, компетентності та орієнтації на громадянина серед державних службовців. Акцентовано на необхідності вдосконалення організаційного механізму державного регулювання розвитку професійної культури у сфері публічного управління в сучасних умовах.

Виокремлено принципи, на яких ґрунтується організаційний механізм державного регулювання розвитком професійної культури у сфері публічного управління: комплексності, який передбачає необхідність врахування всіх чинників, які впливають на ефективність державного управління; єдності управління оптимальності й оперативності у прийнятті управлінських рішень; прогресивності та перспективності; відповідності організації управління у вітчизняній системі кращим зразкам зарубіжного досвіду тощо. Зазначено, що організаційний механізм державного регулювання розвитком професійної культури у сфері публічного управління забезпечує: створення сприятливого організаційного клімату; систематичне навчання та розвиток державних службовців; впровадження нових технологій; взаємодію, співпрацю з громадськістю; впровадження системи мотивації та винагороди; об'єктивну оцінку ефективності процесу державного регулювання розвитку професійної культури у сфері публічного управління.

Ключові слова: держава, державне регулювання, організаційний механізм державного регулювання, принципи, професійна культура, публічне управління, розвиток.

Постановка проблеми. Професійна культура державного службовця – це сукупність цінностей, норм, знань, умінь та навичок, які формують професійну свідомість і поведінку державного службовця, спрямовану на ефективне виконання службових обов'язків та забезпечення інтересів суспільства. Високий рівень професійної культури сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, впровадженню інновацій та підвищенню якості послуг, що надаються громадянам. Професійні державні службовці, які у своїй роботі дотримуються етичних норм,

діють прозоро та є підзвітними перед суспільством, окрім того, формування сильної професійної культури є одним з ключових факторів у боротьбі з корупцією, а державні службовці з високим рівнем професійної культури викликають більше довіри у громадян та сприяють зміцненню соціальної взаємодії.

Розвиток професійної культури державних службовців – це тривалий і комплексний процес, який вимагає спільних зусиль держави, суспільства та самих державних службовців. Інвестування в розвиток професійної культури

ри є вигідною інвестицією в майбутнє країни, оскільки це сприяє підвищенню ефективності державного управління, зміцненню довіри громадян і створенню справедливого та прозорого суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми розвитку професійної культури у сфері публічного управління та механізмів державного регулювання цього процесу висвітлили у своїх наукових працях такі дослідники, як К. Кандагура (механізм державного управління у сфері взаємовідносин влади з інститутами громадського суспільства [3]), Л. Пашко (організаційна культура як передумова ефективності управління людськими ресурсами [9]), О. Радченко (ознаки категорії «механізм» в соціальних науках, зокрема розвитку професійної культури) [11]), В. Шостак (участь держави в культурних процесах: досвід США і України [15]) та ін. Але слід зауважити, що питання державного регулювання розвитку професійної культури у сфері публічного управління в науковій літературі потребує детальнішого вивчення, що й зумовило вибір теми статті.

Мета статті – розкрити сутність поняття «механізм державного управління» та понятійного конструкту «організаційний механізм державного регулювання розвитку професійної культури», висвітлити особливості реалізації організаційного механізму в державному регулюванні розвитку професійної культури у сфері публічного управління в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Професійна культура у сфері публічного управління є фундаментом ефективного державного управління, оскільки вона визначає рівень відповідальності, етики, компетентності державних службовців та їхньої орієнтації в процесі своєї професійної діяльності на громадянина. Держава має розробити необхідні механізми регулювання розвитком професійної культури, створити ефективну систему підготовки майбутніх державних службовців вища, післядипломна освіта, стажування тощо); створити мотиваційну модель стимулювання державних службовців до професійного зростання та результативної роботи; залучати громадськість до процесу формування та контролю за дотриманням стандартів професійної культури.

У науковому обігу є різні дефініції механізмів державного управління, зокрема, їх визначають як: сукупність практичних заходів, засобів, важелів, стимулів, за допомогою яких органи

державної влади впливають на будь-які суспільні відносини з метою досягнення поставлених цілей (В. Бакуменко, Д. Безносенко [1]); штучно створену складну систему, призначену для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління (Р. Рудніцька, О. Сидорчук, О. Стельмах [12]); «певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень» (О. Коротич [5, с. 246]); засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовну реалізацію дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення мети (Г. Одінцова, Н. Мельтюхова [8, с. 13]); штучно створену складну систему, призначену для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління (Р. Рудніцька, О. Сидорчук, О. Стельмах [12, с. 15]) тощо.

Механізми державного управління трактують ще як:

– складник системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта; управлінські процеси при цьому відбуваються в рамках конкретних організаційних структур, що часто мають вирішальний вплив на економічний розвиток держави [7, с. 37];

– системну сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів в державі як продукт організованої людської діяльності, що має за мету реалізацію інтересів і потреб людей та вирішення нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил; є формою реалізацію функцій держави та має в якості суб'єкта органи державного управління [11, с. 24];

– симбіоз різних засобів та ресурсів, які застосовує суб'єкт управління при отриманні інформації про потреби об'єкта управління та прийнятті управлінських рішень, а також методів, що використовують об'єкт управління для максимального представлення своїх інтересів у владі [3];

– форми, методи, важелі та інструменти, а також нормативно-правове, інформаційне та політичне забезпечення [4, с. 22];

– «сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів, що базуються на принципах наукової обґрунтованості, об'єктивності, цілісності, узгодженості з використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління» [6, с. 108];

– певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень [5];

– приведення об'єкту управління до бажаного стану шляхом організації каналів прямих та зворотних зв'язків, що перетворюють життя суспільства в єдиний, цілеспрямований, ефективний, виробничий організм, який постійно розвивається. Саме за допомогою механізму управління упорядковується зовнішня і внутрішня взаємодія органів системи управління: каналом прямого зв'язку до об'єкта управління надходить розпорядна інформація, а каналом зворотного зв'язку – звітна. Тому складником механізму державного управління має бути механізм контролю. Крім механізму контролю, до складу механізму державного управління освітньої сфери можна віднести ще і такі механізми, як: планування, організація, мотивація, координування, розпорядження, облік, аналіз [10].

Як стверджують дослідники, зокрема О. Радченко [11], механізм державного управління характеризується такими ознаками:

– всі механізми держави є продуктом організованої людської діяльності;

– наявність чітко визначеної мети у вирішенні проблем суспільного розвитку;

– функціональність і структурність;

– системність, регуляторність, ціннісність;

– цілеспрямованість державного впливу (з чітко визначеним вектором) на суспільно-політичні, економічні процеси;

– взаємодія, взаємозв'язки, усталеність керованого процесу;

– орієнтування на закріплені вміння й навички державних службовців щодо виконання у певних ситуаціях відповідних їм дій [там само, с. 21–23]).

Механізму мають бути обов'язково притаманні й такі характеристики: він є продуктом організованої діяльності, містить послідовність дій, певний вид руху; він передбачає переважно однобічний вплив із чітко визначеним вектором впливу, має суб'єкт і об'єкт; його функціонування в ідеалі націлене на автоматизм; його побудова носить структурно-функціональний характер; він має ознаки відкритої або закритої системи [там само, с. 20].

У контексті розвитку професійної культури у сфері публічного управління механізмом вважають демократію як тип політичного режиму або демократичне врядування. Так, наприклад, на думку В. Цветкова, «демократія як механізм управління відповідно до її цінностей є сукупністю інститутів, форм, процедур діяльності як державних, так і недержавних структур, об'єднаних громадян» [14, с. 42].

З огляду на професійну культуру у сфері публічного управління, механізми держави – це «система всіх державних органів, які здійснюють завдання держави і реалізують функції у сфері управління суспільством» (В. Малиновський [6, с. 108]); система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням (О. Федорчак [13]); це – «засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовну реалізацію дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення мети» (Г. Одінцева, Н. Мельтюхова [8, с. 13]) тощо.

Як зауважує Л. Пашко, формування ключових цінностей і принципів діяльності державної служби має своєю головною метою створення в навколишньому середовищі та в очах державних службовців позитивного іміджу державної служби [9, с. 170].

Відповідно до основних параметрів організаційного процесу, вирізняють такі види механізмів державного управління: організаційно-структурний, організаційно-адміністративний, організаційно-економічний, організаційно-технічний, комплексний.

Дослідники акцентують на ролі організаційного механізму державного управління, називаючи його «сукупністю різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмі, що повинні організувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи» [7].

Організаційний механізм – це «послідовність етапів проектування структур, детального аналізу і визначення системи цілей, продуманого виділення організаційних підрозділів і форм їх координації для забезпечення функціонування деякого комплексу» [3].

Організаційний механізм у державному управлінні є підсистемою управління, призначеною для перетворення певного організуючого впливу органу державної влади (суб'єкта) у бажану (цільову) поведінку, результативність та ефективність діяльності об'єкта управління [2].

Організаційний механізм державного регулювання розвитком професійної культури у сфері публічного управління ґрунтується на таких принципах: комплексності, який передбачає необхідність врахування всіх чинників, які впливають на ефективність державного управління; єдності управління оптимальності й оперативності у прийнятті управлінських рішень; прогресивності та перспективності; відповідності організації управління у вітчизняній системі кращим зразкам зарубіжного досвіду тощо.

У процесі реалізації організаційного механізму державного регулювання розвитком професійної культури у сфері публічного управління вищезазначені принципи відображаються в уявленнях, зразках поведінки у процесі виконання службових обов'язків та мові державних службовців, оскільки це є підставою для формування іміджу управлінця та його професійної культури.

Організаційний механізм державного регулювання розвитком професійної культури у сфері публічного управління забезпечує:

– створення сприятливого організаційного клімату (орієнтація на громадянина, прозорість, ефективність та відповідальність; створення ефективних каналів комунікації між керівництвом та підлеглими; прозорість у прийнятті рішень та відкритість до зворотного зв'язку тощо);

– систематичне навчання та розвиток державних службовців (використання різних форматів навчання, зокрема тренінгів, семінарів, майстер-класів, онлайн-курсів тощо; розробка індивідуальних планів навчання з урахуванням потреб та потенціалу кожного державного службовця, регулярна оцінка ефективності навчальних програм та внесення відповідних змін; організація наставництва та менторства; залучення досвідчених державних службовців для наставництва молодих фахівців, організація регулярних зустрічей наставників та підопічних для обговорення професійних питань та надання зворотного зв'язку);

– впровадження нових технологій (застосування цифрових інструментів для підвищення ефективності роботи та спрощення доступу до інформації; розвиток електронного урядування для надання якісних послуг громадянам);

– взаємодія, співпраця з громадськістю (організація громадських слухань та обговорення важливих питань; активне використання соціальних мереж для комунікації з громадянами; залучення волонтерів до співпраці з органами державної влади);

– впровадження системи мотивації та винагороди (матеріальна мотивація, зокрема конкурентна заробітна плата, премії, бонуси за досягнення результатів; нематеріальна мотивація, зокрема визнання заслуг, можливості кар'єрного зростання, участь у прийнятті рішень; баланс роботи та особистого життя, створення умов для балансу роботи та особистого життя);

– в об'єктивна оцінка ефективності процесу державного регулювання розвитку професійної культури у сфері публічного управління (розробка чітких та об'єктивних критеріїв оцінки ефективності роботи державних службовців; проведення регулярної оцінки ефективності та надання зворотного зв'язку; прив'язка результатів оцінки до системи мотивації).

Висновки. Отже, наразі необхідним є вдосконалення системи управлінської діяльності держави, зокрема державного регулювання розвитку професійної культури державних службовців як основи майбутнього публічного управління; для цього, передусім, потрібно вдосконалити організаційний механізм цього процесу. Механізми розвитку професійної культури у сфері публічного управління є необхідною умовою для ефективного державного управління, підвищення довіри громадян та створення більш справедливого та прозорого суспільства. Інвестування в розвиток професійної культури є вигідною інвестицією в майбутнє країни, оскільки сприяє підвищенню ефективності державного управління, зміцненню довіри громадян та створенню більш справедливого та прозорого суспільства.

Список використаної літератури:

1. Бакуменко В. Д. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами : наук.-досл. робота [Електронний ресурс] / В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко. Київ : НАДУ при Президентіві України ; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України. 41 с.
2. Бакуменко В. Д. та ін. Державне управління : словник-довідник; за заг. ред. В. М. Княз-

- єва, В. Д. Бакуменка. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
3. Кандагура К. С. Механізм державного управління у сфері взаємовідносин влади з інститутами громадського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток* : електронне наукове фахове видання. 2015. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=808>
 4. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) [Текст]: монографія / О. М. Ковалюк. Львів : Видавничий центр Львівського Національного університету ім. Івана Франка, 2002. 396 с.
 5. Коротич О. Б. Методологічні засади державного управління регіональним розвитком. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. праць. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2005. Вип. 3 (12). 316 с.
 6. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Атіка, 2005. 240 с.
 7. Нижник Н. Р., Машков О. М. Системний підхід в організації державного управління : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 160 с.
 8. Одінцова Г. С., Мельтюхова Н. М. Теорія і історія державного управління : опорний конспект лекцій і метод. вказівки до проведення практичних занять. Харків : УАДУ (ХФ), 2001. 136 с.
 9. Пашко Л. А. Організаційна культура як передумова ефективності управління людськими ресурсами. *Вісник НАДУ*. 2003. №3. С. 170–176.
 10. Поступна О. В. Механізми державного управління вищою освітою України. *Стратегічні пріоритети*. №1. 2010 р. С. 107–111.
 11. Радченко О. В. Родові ознаки категорії «механізм» в соціальних науках. *Публічне управління* : теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів держ. управління. Харків : Вид-во АДНДУ, 2013. № 3(15). С. 19–25.
 12. Рудніцька Р. М., Сидорчук О. Г., Стельмах О. М. Механізми державного управління: сутність і зміст; за наук. ред. М. Д. Лесечка, А. О. Чемериса. Львів : ЛІДУ НАДУ, 2005. 28 с.
 13. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування : електронне наукове фахове видання. 2008. № 1. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf.
 14. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : ТОВ Вид-во «Юридична думка», 2007. 336 с.
 15. Шостак В. М. Участь держави в культурних процесах: досвід США і України. *Культурологія*. 2018. № 1. С. 44–48.

Dyachenko S. M. Organizational mechanism of state regulation of the development of professional culture in the sphere of public administration

The article reveals the essence of the concept "mechanism of state management" and the conceptual construct "organizational mechanism of state regulation of the development of professional culture", highlights the peculiarities of the implementation of the organizational mechanism in the state regulation of the development of professional culture in the field of public administration in modern conditions. It was noted that a high level of professional culture contributes to making informed decisions, implementing innovations and improving the quality of services provided to citizens. It is indicated that professional civil servants adhere to ethical standards, act transparently and are accountable to society, and the formation of a strong professional culture is one of the key factors in the fight against corruption. Professional civil servants inspire the trust of citizens and contribute to the strengthening of social capital. It is emphasized that the professional culture of civil servants is the foundation of effective public administration, as it determines the level of responsibility, ethics, competence and citizen orientation among civil servants. Emphasis is placed on the need to improve the organizational mechanism of state regulation of the development of professional culture in the field of public administration in modern conditions.

The principles on which the organizational mechanism of state regulation is based on the development of professional culture in the field of public administration are highlighted: comprehensiveness, which implies the need to take into account all factors that affect the effectiveness of state administration; the unity of management of optimality and efficiency in making managerial decisions; progressiveness and perspective; compliance of the management organization in the domestic system with the best examples of foreign experience, etc. It is noted that the organizational mechanism of state regulation by the development of professional culture in the field of public administration ensures: creation of a favorable organizational climate; systematic training and development of civil servants; introduction of new technologies; interaction, cooperation with the public; implementation of the motivation and reward system; objective assessment of the effectiveness of the process of state regulation of the development of professional culture in the field of public administration.

Key words: state, state regulation, organizational mechanism of state regulation, principles, professional culture, public administration, development.